

CHARAKTERYSTYKA BYDŁA RASY ncb NA LUBELSZCZYŹNIE
WZROST I ROZWÓJ MŁODZIEŻY

Zygmunt Litwińczuk, Władysław Zalewski, Janusz Trautman,
Jerzy Gnyp

Zakład Hodowli Bydła Instytutu Hodowli i Technologii
Produkcji Zwierzęcej AR w Lublinie

Właściwy wychów młodzieży jest podstawą racjonalnej hodowli i użytkowania poszczególnych gatunków zwierząt. Według Bujwida [1] wychów jałówek przeznaczonych na remont stada mlecznego jest jedną z najważniejszych, a jednocześnie najtrudniejszych prac hodowlanych. Hodowca stwarzając odpowiednie warunki środowiskowe może wykorzystać zdolność młodych zwierząt do intensywnego wzrostu i rozwoju. Z wielu czynników środowiskowych wpływających na wzrost i rozwój młodego bydła decydujący wpływ ma żywienie.

Ruszczyc [6] podaje, że do niedawna na całym świecie, a w Polsce nawet do tej pory uważało się, że młode zwierzęta hodowlane powinny być żywione w okresie wychowu bardzo obficie, tak by ich genetyczne zdolności do uzyskiwania wysokich przyrostów były w tym okresie jak najbardziej wykorzystane. Opublikowane w latach sześćdziesiątych prace Hanssona [2], opisujące wyniki badań swoich i współpracowników wykazały jednak, że intensywne żywienie cieliczek nie jest potrzebne, a nawet może być szkodliwe. Ostateczne jednak koszty wychowu młodzieży obok intensywności żywienia zależą także w dużej mierze od wielkości strat cieląt w okresie wychowu oraz od terminu pierwszego zacielenia jałowic [1-3, 7].

Celem niniejszej pracy była analiza odchowu jałowic rasy ncb w gospodarstwach państwowych i indywidualnych okręgu lubelskiego.

MATERIAŁ I METODA BADAŃ

Badania nad wychowem młodzieży bydłowej w rejonie lubelskim prowadzono w gospodarstwach państwowych i indywidualnych. Obejmowały one:

- analizę wzrostu i rozwoju 2370 jałowic zarodowych (za okres od urodzenia do wieku około 2 lat), w tym 1143 pochodzących z 10 czołowych obór państwowych regionu oraz 1227 z gospodarstw indywidualnych, objętych oceną użytkowości mlecznej krów;

- analizę wieku pierwszego zacielenia 2400 jałowic zarodowych (wpisanych już jako krowy do księgi G), w tym 1626 pochodzących z gospodarstw państwowych i 774 z gospodarstw indywidualnych;

- oraz analizę strat cieląt do wieku 6 miesięcy, w której wykorzystano dane z 8739 wycieleń krów w gospodarstwach państwowych i 369 w gospodarstwach indywidualnych.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Analizując wzrost i rozwój jałowic w okresie wychowu w czołowych gospodarstwach państwowych i indywidualnych regionu lubel-

T a b e l a 1

Masa ciała i przyrosty dzienne jałowic w poszczególnych okresach wychowu w gospodarstwach państwowych i indywidualnych okręgu lubelskiego

Wyszczególnienie	Gospodarstwa państwowe	Gospodarstwa indywidualne
Liczebność zwierząt poddanych analizie	1143	1227
Masa ciała przy urodzeniu, kg	34,3	35,7
Masa ciała w wieku 12 m-cy, kg	295,9	
Masa ciała w wieku 18 m-cy, kg	395,8	
Masa ciała w wieku 24 m-cy, kg	491,8	
Średnie przyrosty dzienne od urodzenia do 18 m-cy, g	669,8	
Średnie przyrosty dzienne w okresie wychowu od urodzenia do 24 m-cy, g	626,7	
Masa ciała w dniu aukcji, kg		508,1
Wiek w dniu aukcji, dni (miesiące)		697,2 (230)
Średnie przyrosty dzienne w okresie wychowu, g		678,0

skiego (tab. 1) stwierdzono, że bardziej intensywny wychów (wskazują na to przyrosty dobowe) prowadzony jest w gospodarstwach indywidualnych (678 g) w porównaniu z państwowymi (627 g).

T a b e l a 2

Wiek jałowic ncb w okręgu lubelskim podczas pierwszego zacielenia

Wiek pierwszego zacielenia		Gospodarstwa państwowe		Gospodarstwa indywidualne	
miesiące	dni	sztuk	%	sztuk	%
Do 11	do 335	15	0,92	8	1,03
11-12	336-365	8	0,49	20	2,58
12-13	366-395	22	1,35	32	4,13
13-14	396-425	44	2,71	44	5,68
14-15	426-455	130	8,00	93	12,02
15-16	456-485	240	14,76	166	21,45
16-17	486-515	190	11,69	119	15,37
17-18	516-545	206	12,67	78	10,08
18-19	546-575	154	9,47	59	7,62
19-20	576-605	161	9,90	47	6,07
20-21	606-635	110	6,77	28	3,62
21-22	636-665	76	4,67	14	1,81
22-23	666-695	62	3,81	19	2,45
23-24	696-725	46	2,83	9	1,16
Powyżej 24	Powyżej 726	162	9,97	38	4,91
Razem		1626	100,00	774	100,00
Średnio		19,1* (583,8)		16,9* (516,0)	

* - istotność różnic przy $p \leq 0,01$.

W innej pracy z tego zakresu [5] wykazano, że średni przyrost 748 jałowic zakupionych na aukcjach w latach 1971-1973 w woj. lubelskim z gospodarstw indywidualnych wynosił 661 g, a 186 szt. z gospodarstw państwowych 623 g. W analizowanym więc okresie (tj. 1971-1979) w gospodarstwach indywidualnych nastąpiła niewielka intensyfikacja wychowu jałowizny (mierzona wielkością przyrostów dobowych), natomiast w gospodarstwach państwowych nie ulegały one większym zmianom. Według Bujwida [1], średnie przyrosty dzienne jałowic w okresie wychowu (tj. od urodzenia do 18 miesiąca życia) powinny wynosić około 550-600 g. Jaczewski i wsp. [3] podają natomiast, że w gospodarstwach nastawionych na produkcję mleka ży-

T a b e l a 3

Straty cieląt (%) do wieku 6 miesięcy w gospodarstwach państwowych i indywidualnych w okręgu lubelskim

Wyszczególnienie	Gospodarstwa państwowe n = 8739	Gospodarstwa indywidualne n = 369
Poronienia i upadki cieląt w czasie porodu i w ciągu pierwszych 24 godzin po urodzeniu	5,26	1,23
Upadki cieląt od urodzenia do 2 tyg.	7,51	1,89
Upadki cieląt od 2 tyg. do 3 miesięcy	6,20	2,98
Upadki cieląt od 3 do 6 miesięcy	0,78	2,17
Straty ogółem	19,75	8,27

wienie jałowic nie powinno być intensywne, a optymalne przyrosty dzienne winny kształtować się w granicach 500 g.

Średni wiek I zacielenia 2400 jałowic zarodowych z okręgu lubelskiego wynosił 18,3 miesiąca (tab. 2). Należy jednak zaznaczyć, że tylko 47% jałowic z gospodarstw indywidualnych i 39% z gospodarstw państwowych było pokryte w odpowiednim wieku (15-18 miesięcy). Charakterystycznym błędem popełnianym przez hodowców było zbyt wczesne krycie jałówek w gospodarstwach indywidualnych (25% pokrywane było w wieku poniżej 15 miesięcy) oraz zbyt późne krycie w gospodarstwach państwowych (47% jałowic kryte było w wieku powyżej 18 miesięcy i aż 10% w wieku ponad 24 miesiące). Zdaniem Kaczmarka [4] jest to zjawisko typowe dla więkzości rejonów hodowlanych Polski.

Analizując straty cieląt za okres od urodzenia do wieku 6 miesięcy (tab. 3), należy stwierdzić, że w przypadku gospodarstw państwowych były one stosunkowo wysokie (19,75%), tj. ponad dwukrotnie wyższe niż w gospodarstwach indywidualnych (8,27%). Szczególnie duże dysproporcje w wysokości strat cieląt w gospodarstwach państwowych w stosunku do indywidualnych, tj. czterokrotnie więcej,

stwierdzono w początkowym okresie ich wychowu, tj. w czasie porodu i w ciągu pierwszych 24 godzin po nim (traktowane jako martwo urodzone - 5,26% ogółu) oraz w okresie pierwszych dwóch tygodni wychowu (7,51%). W gospodarstwach indywidualnych natomiast straty cieląt z powodu martwych urodzeń stanowiły tylko 1,23%, a w pierwszych dwóch tygodniach życia 1,89%. Główną przyczyną stosunkowo wysokich upadków cieląt w omawianym okresie wychowu w gospodarstwach państwowych tego rejonu były wg Trautmana i wsp. [7] zakaźne schorzenia przewodu pokarmowego.

WNIOSKI

Odchów jałowic hodowlanych w regionie lubelskim prowadzony jest w sposób zadowalający. Wskazują na to stosunkowo wysokie przyrosty dobowe jałowic, wynoszące w gospodarstwach indywidualnych średnio 678 g, a w państwowych 627 g.

Wiek I zacielenia jałowic wynoszący średnio w gospodarstwach indywidualnych 16,9 miesiąca należy uznać za korzystny, natomiast w gospodarstwach państwowych dążyć należy do jego obniżenia, ponieważ stwierdzony obecnie jest zbyt wysoki (19,1 miesiąca). Szczególnie niepokojące jest zacielenie około 10% pogłowia jałowic w tych gospodarstwach w wieku ponad 24 miesiące.

Ponad dwukrotnie wyższe straty cieląt w okresie wychowu do 6 miesięcy w gospodarstwach państwowych (19,75%) w porównaniu z indywidualnymi (8,27%) wymagają radykalnych zmian w tym zakresie. Szczególną uwagę należy zwrócić na początkowy okres wychowu cieląt, tj. na przebieg porodu i pierwsze dwa tygodnie życia, ponieważ większość wszystkich strat cieląt w gospodarstwach państwowych przypada na ten właśnie okres.

LITERATURA

1. Bujwid J.: Prz. Hod., 17, 1972.
2. Hansson A., Brännäng E., Cleasson O.: Acta Agric. Scand., 3, 1953.
3. Jaczewski S., Gościński J., Szczucka J.: Rocz. Nauk Zoot., 2, 2, 1975.
4. Kaczmarek A.: Post. Nauk Rol., 1, 1973.
5. Litwińczuk Z., Zalewski W.: Zesz. Probl. Post. Nauk Rol., 180, 1976.
6. Ruszczyc Z.: Prz. Hod., 8, 1973.
7. Trautman J., Zalewski W., Klimiuk A., Kiciak U.: Med. Wet., 1, 1981.
8. Zalewski W., Litwińczuk Z., Gnyp J.: Rocz. Nauk Zoot., Monografie i Rozprawy, 8, 1978.

З. Литвиньчук, В. Залевски, Я. Траутман, Е. Гнып

ХАРАКТЕРИСТИКА ЧЕРНО-ПЕСТРОГО СКОТА В ЛЮБЛИНЩИНЕ
РОСТ И РАЗВИТИЕ МОЛОДНЯКА

Р е з ю м е

Анализировали рост и развитие 2370 племенных телок, в том числе 1143 из 10 ведущих госхозов района, а 1227 из единоличных крестьянских хозяйств, охваченных контролем молочности. Анализ показал, что рост и развитие телок в Люблинщине является удовлетворительным, о чем свидетельствуют сравнительно высокие суточные привесы (678 г в единоличных хозяйствах и 627 г в госхозах).

Средний возраст 16,9 месяцев оплодотворенных впервые телок в единоличных хозяйствах следует считать благоприятным, а слишком высоким (19,1 месяца) в госхозах. Потери телок в период выращивания до 6-месячного возраста были двухкратно выше в госхозах (19,75%), чем в единоличных крестьянских хозяйствах (8,27%).

Z. Litwińczuk, W. Zalewski, J. Trautman, J. Gnyp

CHARACTERISTICS OF THE LOWLAND BLACK-AND-WHITE CATTLE
IN THE LUBLIN REGION
THE GROWTH OF YOUNG CATTLE

S u m m a r y

The growth of 2370 breeding heifers, including 1143 from 10 leading state farms of the region and 1227 from private peasant farms comprised with the milk performance control, was analyzed. The analysis has proved that the growth of heifers in the Lublin region is satisfactory. Of it relatively high average daily weight gains (678 g in private peasant farms and 627 g in state farms) can bear evidence.

The average age of 16.9 months of the heifers fertilized for the first time in private peasant farms should be regarded as favourable, being too high in state farms (19.1 months). Losses of calves during their rearing up to 6 months of life were over twice higher in state farms (19.75%) as compared with private peasant farms (8.27%).